

Penyertaan Komuniti dalam Bidang Keusahawanan Luar Bandar. Kajian di Daerah Kubang Pasu, Kedah

Community Participation in Rural Entrepreneurship: A Study in Kubang Pasu, Kedah

Azlizan Talib azlizan@uum.edu.my

Pusat Pengajian Kerajaan

Kolej Undang-undang, Kerajaan dan Pengajian Antarabangsa

Universiti Utara Malaysia

06010 UUM Sintok

Kedah Darul Aman

Hamzah Jusoh hj@pkrisc.cc.ukm.my

Pusat Pengajian Pembangunan, Sosial dan Persekutaran

Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan

Universiti Kebangsaan Malaysia

43650 Bangi

Selangor Darul Ehsan

ABSTRAK

Penyertaan komuniti memainkan peranan yang penting dalam menentukan kejayaan kepada sesuatu program pembangunan yang dijalankan. Dalam konteks penyertaan komuniti dalam bidang keusahawanan, kajian-kajian lalu menunjukkan penyertaan penduduk di dalam bidang ini adalah masih kurang. Faktor-faktor seperti minda yang sukar untuk menerima perubahan, karenah birokrasi, masalah peruntukan kewangan, kekurangan kursus dan latihan, perselisihan politik, kurangnya sambutan dan sokongan daripada penduduk serta sebagainya dilihat memberi kesan dalam mempengaruhi tahap penyertaan komuniti. Sehubungan dengan itu, kertas kerja ini akan menghuraikan tahap penyertaan penduduk dan menjelaskan faktor-faktor yang mempengaruhi tahap penyertaan di kawasan kajian bagi mendapatkan gambaran sebenar yang lebih terperinci berkenaan dengan permasalahan kajian yang dikaji. Kajian ini dilakukan di perkampungan Gerakan Daya Wawasan (GDW) terpilih di Daerah Kubang Pasu, Kedah iaitu Kampung Natoi dan Kampung Tradisi Paya Pahlawan. Kajian ini menggunakan borang soal selidik dan senarai semak untuk tujuan pengumpulan maklumat. Dapatkan kajian menunjukkan tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian adalah sederhana. Faktor-faktor yang dikenalpasti mempengaruhi tahap penyertaan ini termasuklah modal/kewangan dan kursus serta latihan keusahawanan. Paling penting, penemuan kajian ini juga telah menunjukkan bahawa faktor kronisme dan hubungan ahli politik turut memberi kesan yang signifikan dalam mempengaruhi tahap penyertaan penduduk di kawasan kajian.

Kata Kunci :Penyertaan komuniti, faktor mempengaruhi, keusahawanan luar bandar

ABSTRACT

Community's participation plays a significant role in determining the success of a development program. In the context of the entrepreneurship, previous studies have been able to sample the evidence of the scarcity of this participation. Factors like the difficulty of accepting change, the idiosyncrasies of the bureaucracy, financial allocation issues, the shortage of training and courses, political frictions, the lack of response and support from the rural people and the like, are seen to leave an impact in influencing this public participation. In relation to this, research has been done to identify the level of participation in the area of study, and analyse the influencing factors for the participation in the area as to be able to obtain the actual, detailed conditions regarding the issue being examined. This research was conducted in the selected village of Gerakan Daya Wawasan (GDW) in the district of Kubang Pasu, Kedah namely Kampung Natoi and Kampung Tradisi Paya Pahlawan. This study made use of the questionnaire and the checklist for the purpose of the data-

collection. The study findings have shown that the level of participation of the rural residents in the entrepreneur fields is moderate. The factors identified to have influenced this level of participation include capital/financial factor also the training and courses of entrepreneurship. Ultimately, the findings also demonstrate that the factor of cronyism and the relationships of politicians also significantly affects the participation level of these rural residents.

Keywords :Community's participation, factors that influence rural entrepreneurship.

PENGENALAN

Aktiviti pembangunan baru seperti keusahawanan bakal memberikan impak yang besar sekali gus mampu membawa perubahan terhadap aspek sosioekonomi dan fizikal komuniti tempatan terutamanya di negara-negara Dunia Ketiga. Negara-negara ini yang rata-ratanya suatu masa dahulu ketinggalan dari segi pembangunan, kini berlumba-lumba untuk memajukan bidang keusahawanan yang dilihat semakin berpotensi untuk dimajukan. Oleh yang demikian, pelaburan dalam bidang ini terbuka luas kepada sesiapa sahaja terutama bagi mereka yang berkemampuan dari segi modal, kemahiran dan juga kadang-kala kuasa politik bagi menzahirkan agenda pembangunan tersebut.

Dalam usaha untuk menjayakan sesuatu program pembangunan yang dirancang, komuniti tempatan harus memainkan peranan sebagai penyokong ke arah memakmur dan memajukan lagi bidang berkenaan melalui penglibatan yang aktif dan positif. Dalam konteks keusahawanan, penyertaan penduduk tempatan amat perlu bukan sahaja sebagai pengusaha dan tenaga kerja dalam sektor ini dan juga sektor-sektor pelengkap yang lain, malahan mereka juga boleh berperanan untuk menggalakkan lagi penglibatan penduduk lain bagi turut sama memajukan bidang keusahawanan ini. Kesediaan komuniti tempatan merupakan suatu sokongan moral terhadap sektor keusahawanan yang juga secara langsung mencerminkan kesediaan mereka untuk melibatkan diri dalam bidang ini (Yahaya Ibrahim 2008).

Melalui penglibatan secara langsung oleh anggota komuniti, peranan anggota komuniti bukan sahaja dapat dilihat daripada sudut faedah yang diterima malahan penglibatan mereka juga akan mempengaruhi hala tuju sesuatu pembangunan sesuai dengan keperluan, keinginan dan permasalahan yang dihadapi dalam konteks persekitaran kehidupan berkomuniti. Penglibatan komuniti sebagai aktor pembangunan sedemikian dapat mendorong usaha untuk menggembelingkan tenaga, kepakaran dan seterusnya mencapai matlamat agensi-agensi pembangunan dan komuniti terbabit sebagai kelompok sasaran.

Namun begitu, disebalik pelbagai program dan aktiviti pembangunan yang telah dianjurkan, didapati komuniti luar bandar masih kurang terlibat terutamanya di dalam bidang keusahawanan. Faktor-faktor yang mempengaruhi tahap penglibatan ini perlu dikenalpasti dan diteliti bagi mendapatkan gambaran sebenar tentang isu dan masalah yang memberi kesan kepada tahap penglibatan komuniti. Apakah faktor-faktor yang mempengaruhi dan sejauhmana ianya memberi kesan kepada tahap penglibatan komuniti ini dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian. Walaupun telah banyak kajian-kajian yang dilakukan, kenapakah isu yang berlaku di kawasan luar bandar ini masih belum dapat diselesaikan terutamanya berkaitan dengan penyertaan penduduk dalam keusahawanan luar bandar? Apakah faktor-faktor yang menyebabkan terjadinya perkara sedemikian?

Penyertaan anggota komuniti terutamanya dalam bidang keusahawanan adalah amat penting dalam mengembangkan potensi ekonomi dan seterusnya menentukan hala tuju sesuatu pembangunan di kawasan luar bandar. Memandangkan bidang keusahawanan dilihat sebagai salah satu mekanisme dalam menggalakkan aktiviti pembangunan, faktor-faktor yang dilihat mempengaruhi tahap penglibatan anggota komuniti haruslah dikenalpasti dan ditanggani dengan sewajarnya bagi memastikan bidang keusahawanan ini mampu memberikan sumbangan yang signifikan terhadap pembangunan baik aspek ekonomi maupun sosial penduduk. Secara umumnya, kajian yang dilakukan ini adalah untuk mengenalpasti tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan dan menganalisa faktor-faktor yang memberi kesan signifikan dalam mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian.

PENYERTAAN KOMUNITI DAN KEUSAHAWANAN

Johannesson dan Nilsson (1989) menyatakan terdapatnya keperluan kepada 'keusahawanan komuniti' untuk menggunakan sumberjaya yang ada untuk pembangunan setempat. Mereka melihat usahawan komuniti sebagai fasilitator untuk aktiviti keusahawanan berbanding seorang ahli perniagaan yang

mewujudkan kerjasama dengan ahli komuniti. Usahawan komuniti seharusnya mengadakan usahasama sama ada sesama individu atau komuniti terlibat. Haugh dan Pardy (1999) menekankan rangkaian sebagai elemen utama dan menyangkal usahawan komuniti boleh memainkan peranan sebagai agen penting dalam persekitaran sosioekonomi.

Usahawan komuniti bukan sahaja memainkan peranan di dalam persekitaran keusahawanan malahan turut merangsang ahli komuniti yang lain. Haugh dan Pardy (1999) menghuraikan kumpulan komuniti itu sendiri yang memainkan peranan di dalam pelaksanaan ekonomi dan penjanaan sosial bagi komuniti terbabit. Mereka juga turut menjelaskan usahawan komuniti sebagai individu yang memulakan usahasama beserta komitmen untuk memenuhi objektif komuniti.

Berdasarkan kepada intrepretasi yang dikemukakan, keusahawanan komuniti dirujuk sebagai penghasilan usahasama yang baru dimana aktiviti-aktiviti yang dijanakan mampu meningkatkan kualiti persekitaran sosial dan ekonomi penduduk. Keusahawanan komuniti juga dilihat sebagai satu proses untuk membangunkan usahasama dalam konteks penjanaan aktiviti baru, perkhidmatan atau institusi untuk manfaat dan keperluan anggota komuniti.

Austin *et al.* (2006) menjelaskan usahawan komuniti seharusnya mencorakkan aktiviti keusahawanan ke arah penerokaan dan pengeksploitasi peluang-peluang sosial melalui penggunaan sumber-sumber sediada sebagai elemen utama proses ini. Aktiviti keusahawanan ini boleh dikendalikan sama ada oleh organisasi sediada atau mewujudkan organisasi baru untuk menggalakkan lebih banyak penyertaan secara sukarela, peluang perniagaan dan penglibatan agensi kerajaan. (Borch *et al.* (2008).

METODOLOGI KAJIAN

Rekabentuk kajian ini mengaplikasikan kaedah tinjauan keratan rentas menggunakan borang soal selidik yang diedarkan kepada penduduk kampung. Satu set borang soal selidik disediakan dan dibahagikan kepada beberapa bahagian yang berkaitan untuk disesuaikan bagi melancarkan proses analisa data. Selain itu, senarai semak untuk temubual dengan beberapa responden terpilih (penduduk, usahawan dan pemimpin kampung) turut disediakan bagi melengkapkan proses pengumpulan data kajian. Borang kaji selidik ini dibina berdasarkan kepada ulasan karya dan model-model kajian terdahulu yang dirujuk. Soalan-soalan yang terdapat dalam borang soalselidik dibahagikan kepada tiga jenis iaitu soalan berbentuk terbuka, tertutup dan berbentuk pengujian. Proses pengumpulan data melalui tinjauan isirumah dijalankan secara formal dan sistematis bagi mengumpul maklumat secara seragam dan standard.

Terdapat dua tujuan penyelidikan ini dilakukan. Pertama, untuk mengenalpasti tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan dan kedua, mengenalpasti faktor-faktor yang mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan.

Selain itu, pengumpulan data sekunder juga turut dilakukan bagi mendapatkan input-input tambahan bagi menyokong data-data sediada melalui temubual dengan pegawai-pegawai daripada pelbagai agensi yang berkaitan seperti Jabatan Kemajuan Masyarakat (KEMAS) dan Pihak Berkuasa Kemajuan Pekebun Kecil Perusahaan Getah (RISDA) iaitu merupakan agensi-agensi yang bertanggungjawab secara langsung kepada pentadbiran kampung-kampung terbabit serta bahan-bahan rujukan bercetak daripada beberapa sumber seperti laporan agensi-agensi kerajaan, buku, jurnal, akhbar, buletin dan sebagainya.

Kebanyakan ulasan literatur telah menterjemahkan aspek penyertaan sebagai perlakuan organisasi (Ward dan Davis 1995). Penyertaan di dalam komuniti seringkali dirujuk sebagai kecenderungan untuk terlibat di dalam komuniti. Oleh sebab itu, temubual secara mendalam dilakukan bagi mengenalpasti elemen yang menentukan kecenderungan seseorang ahli komuniti untuk terlibat di dalam aktiviti yang dianjurkan. Maklumbalas yang diperolehi dimantapkan lagi dengan item-item sokongan yang telah dicadangkan melalui ulasan literatur di dalam kaji selidik yang dijalankan. Keputusan hasil temubual ini dapat menunjukkan tahap penyertaan komuniti seringkali dipengaruhi oleh aspek penglibatan atau keinginan untuk melibatkan diri di dalam aktiviti berkomuniti. Melalui penyertaan di dalam aktiviti kemasyarakatan serta kesanggupan untuk membantu ahli komuniti yang lain, ianya juga turut digunakan sebagai pengukuran bagi menilai tahap penyertaan ini (Scott dan Vitartas 2008).

HASIL PENEMUAN DAN PERBINCANGAN

Keusahawanan adalah penting di dalam dunia hari ini dan menjadi faktor penggerak kepada perubahan dan perkembangan ekonomi. Peranan keusahawanan di dalam pembangunan ekonomi bukan sekadar

meningkatkan kadar perkapita pengeluaran dan pendapatan, malahan ia juga melibatkan perubahan kepada struktur perniagaan dan masyarakat. Perubahan ini diiringi oleh pertumbuhan dan peningkatan pengeluaran. Teori pertumbuhan ekonomi menggambarkan inovasi adalah kunci utama kepada perkembangan ekonomi di dalam membina produk atau perkhidmatan baru di dalam pasaran. Aktiviti pembaharuan juga menjadi pendorong para pemodal untuk melabur di dalam peluang baru yang dicipta. Keusahawanan melalui proses pembaharuan mencipta pelaburan baru di dalam dunia perniagaan, dimana ia akan meningkatkan perkembangan ekonomi, peluang pekerjaan baru tercipta dan mengurangkan kadar pengangguran.

Namun begitu, tahap penyertaan komuniti luar bandar di dalam aktiviti-aktiviti keusahawanan masih kurang memberangsangkan. Ini kerana, kebanyakannya daripada mereka masih lagi mengamalkan cara pemikiran yang lama serta tidak berpandangan jauh. Berdasarkan tinjauan awal, taraf pendidikan, sikap dan mentaliti penduduk juga memainkan peranan dalam mempengaruhi penyertaan mereka di dalam aktiviti keusahawanan ini. Secara tidak langsung, perkara-perkara ini turut memberi kesan kepada perkembangan bidang keusahawanan di kawasan kajian.

Selain itu, faktor-faktor lain yang turut dikenalpasti memberi pengaruh kepada penyertaan komuniti luar bandar dalam bidang keusahawanan termasuklah sikap penduduk, mentaliti subsidi yang menebal, kurangnya komitmen, tidak mempunyai inisiatif untuk berjaya, kekurangan kursus dan latihan serta pelbagai faktor lain yang berkaitan. Faktor-faktor ini seharusnya dinilai secara teliti bagi mendapatkan kepastian dan penjelasan secara terperinci sejauhmana faktor-faktor ini memainkan peranan dalam mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian.

Tahap Penyertaan Penduduk Dalam Bidang Keusahawanan

Penyertaan penduduk melibatkan suatu tahap aktiviti dan sumbangan-sumbangan individu kepada komuniti mereka. Ianya memainkan peranan yang penting dalam sesebuah komuniti. Penyertaan secara sukarela di dalam aktiviti yang diadakan menunjukkan tahap kebanggaan serta komitmen penduduk terhadap komuniti terbabit. Setiap anggota komuniti mempunyai tanggungjawab sosial untuk menyumbang kepada komuniti terutamanya melalui penglibatan di dalam aktiviti yang diadakan. Ahli komuniti yang sering terlibat secara langsung dengan komunitinya akan berasa dihargai dan lebih komited kepada komuniti terbabit (Scott dan Vitartas 2008).

Jika dinilai kepada situasi di kawasan kajian, majoriti responden daripada kalangan penduduk ini atau 59 peratus mengatakan bahawa tahap sambutan penduduk dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian adalah sederhana manakala 40 peratus pula berada pada tahap rendah. Bagaimana pun, purata min menunjukkan nilai 2.18 yang dapat dikategorikan berada pada tahap ‘rendah’ iaitu dalam julat 1.00 hingga 2.33. Jadual 1 menunjukkan nilai min bagi menilai tahap penyertaan usahawan dalam bidang keusahawanan.

JADUAL 1 : Min Tahap Penyertaan Penduduk Dalam Bidang Keusahawanan

Item Soalan	Min	Interpretasi
Bagaimana sambutan penduduk terhadap aktiviti keusahawanan di kawasan anda	2.39	Sederhana
Saya seorang yang aktif dalam komuniti	2.36	Sederhana
Saya sentiasa menyertai aktiviti keusahawanan yang dianjurkan	1.78	Rendah

Untuk lebih jelas lagi, tahap penyertaan penduduk di kawasan kajian dapat dikategorikan sebagai penglibatan pergerakan sendiri dengan merujuk kepada teori yang dikemukakan oleh Mowforth dan Munt (1998). Berdasarkan teori ini, penduduk itu sendiri yang mengambil inisiatif bagi menggerakkan sesuatu projek pembangunan. Kedaaan ini berlaku di kawasan kajian dimana sesetengah daripada penduduk yang mempunyai keinginan untuk memperbaiki kehidupan mereka akan mengambil inisiatif sendiri untuk meneroka bidang perniagaan yang dijalankan berbekalkan kepada pengetahuan, pengalaman dan kemahiran yang diperolehi melalui kursus-kursus dan latihan-latihan yang telah diberikan oleh agensi-agensi pembangunan luar bandar terutamanya pihak Jabatan Kemajuan Masyarakat (KEMAS).

Secara keseluruhannya, tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan ini dapat dikaitkan dengan tiga aspek utama berkenaan dengan latar belakang responden iaitu umur, taraf pendidikan dan pekerjaan utama. Paparan jadual silang menunjukkan 70 peratus responden berumur diantara 20 hingga 50 tahun, 81 peratus mempunyai kelulusan diantara sekolah rendah hingga SPM/MCE dan 64 peratus daripada responden adalah terdiri daripada mereka yang bekerja sendiri, pesara, surimah dan tidak bekerja.

Secara kasarnya, 40 peratus daripada jumlah keseluruhan penduduk yang terlibat sebagai responden kajian ini menyatakan berminat untuk menceburi bidang keusahawanan dan 85 peratus daripada jumlah ini adalah mereka yang berumur diantara 20 hingga 50 tahun, 88 peratus berkelulusan diantara SRP/PMR/LCE hingga sijil/diploma serta 73 peratus terdiri dikalangan mereka yang bekerja sendiri, swasta dan pesara. Ini menunjukkan bahawa kumpulan umur produktif iaitu usia bekerja mempunyai keinginan yang tinggi untuk lebih berjaya dalam kehidupan di masa hadapan. Disamping itu, kumpulan umur aktif ini dilihat mampu menjadi tenaga penggerak di dalam menjayakan sesuatu program yang dianjurkan memandangkan kepada tenaga yang masih kuat untuk menabur khidmat bakti kepada masyarakat. Selain itu, responden dikalangan mereka yang telah berkahwin didapati lebih berminat untuk menceburi bidang keusahawanan iaitu dengan 79 peratus. Ini mungkin disebabkan oleh timbulnya lebih rasa tanggungjawab dan inisiatif untuk meningkatkan taraf kehidupan keluarga masing-masing. Walaupun telah mempunyai minat untuk menceburi bidang keusahawanan, golongan ini sewajarnya terus disokong dan diberi galakan melalui kursus, latihan dan bimbingan yang mencukupi dan berterusan agar dapat merealisasikan impian mereka untuk menjadi seorang usahawan di masa hadapan. Elemen keinginan untuk lebih maju dan berjaya telah wujud dan hanya perlu disokong dengan bimbingan yang sewajarnya.

Merujuk kepada teori yang dikemukakan oleh Arnstein (1969) berkenaan dengan peringkat-peringkat tahap penyertaan penduduk, dapatlah dirumuskan bahawa tahap penyertaan penduduk di kawasan kajian berada pada peringkat ke enam iaitu '*partnership*', ke tujuh '*delegated power*' dan ke lapan iaitu '*citizen control*'. Bermula pada peringkat ke enam iaitu *partnership*, ianya mula menunjukkan ruang penglibatan yang lebih luas dimana penduduk tempatan berpeluang untuk melakukan kerjasama dengan pihak luar yang terlibat. Pada peringkat ke tujuh pula, sedikit lagi kuasa telah diberikan kepada penduduk bagi memutuskan perkara-perkara tertentu manakala akhir sekali penduduk itu sendiri mempunyai kuasa untuk mengawal segala urusan yang berada di bawah bidang kuasanya. Situasi ini jelas menyokong teori yang dikemukakan oleh Mowforth dan Munt (1998) dimana setiap aktiviti atau program yang dianjurkan adalah di atas inisiatif penduduk itu sendiri tanpa dipengaruhi oleh mana-mana pihak. Pihak-pihak luar hanya bertindak sebagai pemantau dan penasihat bagi memberi bimbingan dan untuk memastikan sesuatu program itu dapat berjalan dengan lancar dan jayanya di samping memenuhi tuntutan matlamat program itu sendiri.

Faktor-Faktor Yang Mempengaruhi Tahap Penyertaan Penduduk

Penyertaan penduduk merupakan elemen penting dalam menentukan kejayaan atau kegagalan sesuatu program yang dijalankan. Melalui penyertaan, penduduk dapat menyelami, memberikan input serta maklumbalas berkenaan dengan aktiviti terbabit dari segi manfaat dan keberkesanannya kepada ahli komuniti. Maklumbalas yang diperolehi amat penting dalam membuat proses penambahbaikan untuk perencanaan aktiviti-aktiviti lain di masa hadapan. Penyertaan merupakan satu wadah untuk penduduk mendapat peluang melibatkan diri secara langsung di dalam program atau aktiviti yang dianjurkan. Dalam konteks umum, selain beroleh manfaat daripada program terbabit, budaya penyertaan juga dapat menyuburkan jalinan silaturahim sesama penduduk yang terlibat. Namun begitu, tidak semua penduduk mempunyai keinginan dan minat untuk melibatkan diri di dalam aktiviti-aktiviti yang diadakan di kawasan mereka.

Bagi tujuan itu, faktor-faktor sebenar yang dikenalpasti wujud di kawasan kajian perlu diteliti bagi mengkaji sejauhmana faktor-faktor ini mempengaruhi dan memberi kesan kepada penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian. Jika diteliti paparan secara deskriptif dalam Jadual 2, faktor modal/ kewangan dilihat paling dominan dalam mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan. Nilai 71 peratus yang ditunjukkan dapat menjelaskan betapa pentingnya aspek modal dan kewangan ini dalam menentukan hala tuju dan corak penglibatan kepada penduduk. Tanpa modal yang diperlukan dan kewangan yang mencukupi, akan membatas dan menghadkan seseorang individu itu untuk melibatkan diri dalam bidang keusahawanan walaupun mempunyai minat dan keinginan yang tinggi untuk berbuat sedemikian.

Selain itu, faktor kedua paling dominan iaitu kekurangan kursus serta latihan keusahawanan yang ditawarkan juga didapati memberi pengaruh yang ketara kepada responden untuk melibatkan diri iaitu dengan 59 peratus. Kenyataan ini disokong dengan statistik berkenaan dengan kursus dan latihan keusahawanan yang pernah diikuti oleh responden iaitu menunjukkan hanya 9 peratus daripada keseluruhan responden pernah mengikuti kursus-kusus dan latihan yang dianjurkan. Jika diteliti mengikut pecahan jenis kursus dan latihan yang pernah diikuti, perniagaan (3 peratus), jahitan (2 peratus) dan masakan, makanan serta asuhan masing-masing dengan satu peratus.

Sebagai tambahan, faktor-faktor ini turut disokong dengan kelemahan-kelemahan sediada yang terdapat dalam komuniti terbabit. Ini termasuklah kurangnya sambutan dan sokongan penduduk dengan

23 peratus, kurangnya inisiatif untuk melibatkan diri (22 peratus), kurangnya komitmen (19 peratus), sikap penduduk (17 peratus) dan kurangnya kefahaman terhadap program keusahawanan (16 peratus). Walaupun nilai peratusan yang ditunjukkan adalah rendah, namun perkara ini dilihat signifikan dan perlu diberi perhatian khusus memandangkan faktor-faktor sampingan ini mempunyai kaitan langsung dengan sikap dan peribadi penduduk serta merupakan hal ehwal dalam ahli komuniti berkenaan yang mampu diatasi dan ditanggani dengan sebaiknya terutamanya oleh organisasi kepimpinan kampung terbabit dalam usaha untuk menarik minat dan meningkatkan tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian.

JADUAL 2 : Faktor-faktor Yang Mempengaruhi Penyertaan Penduduk Dalam Aktiviti Keusahawanan

Faktor Mempengaruhi	Peratus
Sikap penduduk	17
Mentaliti subsidi	5
Sambutan dan sokongan penduduk	23
Kurang kefahaman terhadap program keusahawanan	16
Kurangnya inisiatif untuk melibatkan diri	22
Kurangnya komitmen	19
Birokrasi	6
Modal/ kewangan	71
Perselisihan politik	5
Kursus/ latihan	59

Nilai min bagi menilai faktor-faktor yang mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan seperti yang ditunjukkan di dalam Jadual 3 secara keseluruhannya berada pada kategori ‘rendah’ iaitu dengan nilai purata 1.75. Ini menunjukkan bahawa faktor-faktor yang disenaraikan hanya memberi pengaruh yang lemah dalam mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan. Namun begitu, perhatian perlu diberikan bagi mengatasi segala permasalahan yang ada agar segala halangan dan kekangan yang wujud dapat ditanggani bagi menggalakkan penyertaan penduduk dalam program keusahawanan ini.

JADUAL 3 : Min Bagi Faktor-faktor Yang Mempengaruhi Tahap Penyertaan Penduduk Dalam Bidang Keusahawanan

Item Soalan	Min	Interpretasi
Sikap penduduk	1.83	Rendah
Mentaliti subsidi	1.95	Rendah
Kurangnya sambutan dan sokongan penduduk	1.78	Rendah
Kurangnya kefahaman terhadap program keusahawanan	1.84	Rendah
Kurangnya inisiatif untuk melibatkan diri	1.78	Rendah
Kurangnya komitmen	1.81	Rendah
Birokrasi	1.94	Rendah
Modal/ kewangan	1.29	Rendah
Perselisihan politik	1.95	Rendah
Kursus dan latihan	1.41	Rendah

Hasil analisis korelasi terhadap faktor-faktor yang mempengaruhi tahap penyertaan penduduk menunjukkan terdapat tiga pembolehubah utama yang dominan dalam mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan iaitu umur, jantina dan taraf perkahwinan. Analisis korelasi yang dilakukan diantara pembolehubah umur dengan faktor-faktor yang mempengaruhi tahap penyertaan penduduk menunjukkan terdapat perkaitan yang signifikan diantara umur dengan tiga faktor utama yang mempengaruhi tahap penyertaan iaitu kurang kefahaman, komitmen dan kursus/ latihan. Selain itu, turut terdapat perkaitan yang signifikan pembolehubah jantina dengan faktor kurang inisiatif manakala pembolehubah taraf perkahwinan pula mempunyai perkaitan yang signifikan dengan faktor modal/ kewangan serta kursus/ latihan.

JADUAL 4 : Analisis Spearman's rho diantara Pembolehubah Umur Dengan Faktor-Faktor Yang Mempengaruhi Tahap Penyertaan Penduduk Dalam Bidang Keusahawanan

Faktor-faktor	Nilai r	Nilai p
Kurang kefahaman	0.149*	0.031
Komitmen	0.196**	0.005
Kursus/ latihan	0.187**	0.007

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Jadual 4 menunjukkan secara keseluruhannya bahawa terdapat perhubungan yang signifikan diantara pembolehubah umur dengan faktor-faktor yang mempengaruhi tahap penyertaan penduduk iaitu kurang kefahaman, kurangnya komitmen dan kursus/ latihan. Nilai r bagi pembolehubah umur dengan faktor kurangnya kefahaman terhadap program keusahawanan adalah 0.149, komitmen (0.196) serta kursus/ latihan (0.187). Oleh itu, ini membuktikan bahawa pembolehubah-pembolehubah ini mempunyai hubungan positif yang rendah.

Selain itu, hasil analisis juga menunjukkan bahawa terdapat perkaitan yang signifikan diantara pembolehubah umur dengan faktor-faktor yang mempengaruhi tahap penyertaan penduduk iaitu kurang kefahaman, kurangnya komitmen dan kursus/ latihan dimana nilai signifikannya adalah 0.031 bagi faktor kurang kefahaman, 0.005 untuk faktor kurangnya komitmen serta 0.007 untuk faktor kursus/ latihan. Nilai-nilai ini adalah lebih kecil daripada aras keyakinan yang ditetapkan iaitu $p < 0.05$ dan $p < 0.01$. Secara rumusannya, terdapat perhubungan yang signifikan diantara pembolehubah umur dengan faktor kurang kefahaman, kurangnya komitmen serta kursus/ latihan.

Hasil penemuan kajian ini menunjukkan bahawa umur turut memberi kesan yang signifikan dalam mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan. Jika dilihat kepada situasi di kawasan kajian, 70 peratus daripada jumlah keseluruhan responden ini adalah terdiri dikalangan mereka yang berumur diantara 20 hingga 50 tahun. 49 peratus daripada jumlah ini mempunyai keinginan dan minat untuk menceburi bidang keusahawanan. Dalam hal ini, golongan ini didapati lebih cenderung dan berkeinginan untuk melibatkan diri dalam aktiviti keusahawanan dan lebih bersedia memberikan komitmen sepenuhnya berbanding dengan kumpulan umur lain berkemungkinan disebabkan timbulnya lebih rasa tanggungjawab, sukakan cabaran baru serta mampu menyumbang tenaga muda dan buah fikiran ke arah mengembangkan lagi program keusahawanan di kawasan kajian.

Sementara itu, terdapat perhubungan yang signifikan diantara pembolehubah jantina dengan faktor kurang inisiatif penduduk untuk menyertai aktiviti keusahawanan. Nilai r bagi pembolehubah jantina dengan faktor kurang inisiatif penduduk adalah -0.165. Nilai ini adalah lebih kecil daripada aras keyakinan yang ditetapkan iaitu $p < 0.05$. Oleh itu, ini membuktikan bahawa kedua-dua pembolehubah ini mempunyai hubungan negatif yang rendah. Ini menunjukkan kaum wanita dilihat lebih cenderung, berminat dan berinisiatif untuk melibatkan diri dalam aktiviti keusahawanan berbanding dengan kaum lelaki.

Selain itu, hasil analisis ini juga menunjukkan bahawa terdapat satu perkaitan yang signifikan diantara pembolehubah jantina dengan faktor kurang inisiatif penduduk dimana nilai signifikannya adalah 0.017. Jika dibandingkan nilai ini adalah lebih kecil daripada aras keyakinan yang ditetapkan iaitu $p < 0.05$. Secara rumusannya, terdapat perhubungan yang signifikan diantara pembolehubah jantina dengan faktor kurang inisiatif penduduk.

Ujian-*t* yang dilakukan turut menunjukkan nilai signifikan 0.000 iaitu lebih kecil daripada $p < 0.05$ yang dapat diterjemahkan sebagai terdapat perbezaan yang signifikan diantara pembolehubah jantina dengan kurang inisiatif untuk melibatkan diri dalam aktiviti keusahawanan ini yang menunjukkan kaum wanita mempunyai lebih inisiatif untuk menceburi bidang keusahawanan di kawasan kajian.

JADUAL 5 : Ujian-*t* Bagi Pembolehubah Jantina Dan Faktor Kurang Inisiatif Untuk Melibatkan Diri Dalam Bidang Keusahawanan

	Test Value = 0					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
A2 Jantina responden	45.128	208	.000	1.555	1.49	1.62

Hasil penemuan kajian ini menunjukkan bahawa jantina penduduk turut memberi kesan kepada penyertaan komuniti dalam bidang keusahawanan. Dalam hal ini, kaum wanita didapati lebih cenderung dan berinisiatif untuk melibatkan diri dalam aktiviti keusahawanan berbanding dengan kaum lelaki disebabkan oleh komitmen kepada keluarga yang menuntut mereka untuk berusaha menambah pendapatan isirumah disamping 40 peratus daripada golongan ini adalah bekerja sendiri. Oleh itu, ianya merupakan satu peluang keemasan jika mereka boleh melibatkan diri secara langsung dalam bidang keusahawanan ini disebabkan oleh kurangnya tuntutan komitmen kepada pekerjaan sediada.

JADUAL 6 : Analisis Spearman's rho Diantara Pembolehubah Taraf Perkahwinan Dengan Faktor-faktor Yang Mempengaruhi Tahap Penyertaan Penduduk Dalam Bidang Keusahawanan

Faktor-faktor	Nilai r	Nilai p
Modal/ kewangan	0.215**	0.002
Kursus/ latihan	0.275**	0.000

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Jadual 6 menunjukkan secara keseluruhannya bahawa terdapat perhubungan yang signifikan diantara pembolehubah taraf perkahwinan dengan faktor-faktor yang mempengaruhi tahap penyertaan penduduk iaitu modal/ kewangan serta kursus/ latihan. Nilai r bagi pembolehubah taraf perkahwinan dengan faktor modal/ kewangan adalah 0.215 serta kursus/ latihan iaitu 0.275. Oleh itu, ini membuktikan bahawa pembolehubah-pembolehubah ini mempunyai hubungan positif yang sederhana.

Selain itu, hasil analisis juga menunjukkan bahawa terdapat perkaitan yang signifikan diantara pembolehubah taraf perkahwinan dengan faktor-faktor yang mempengaruhi tahap penyertaan penduduk iaitu modal/ kewangan serta kursus/ latihan dimana nilai signifikannya adalah 0.002 bagi faktor modal/ kewangan serta 0.000 untuk faktor kursus dan latihan. Nilai-nilai ini adalah lebih kecil daripada aras keyakinan yang ditetapkan iaitu $p < 0.01$. Secara rumusannya, terdapat perhubungan yang signifikan diantara pembolehubah taraf perkahwinan dengan faktor modal/ kewangan serta kursus/ latihan.

Ujian ANOVA yang dilakukan turut menunjukkan nilai signifikan 0.007 untuk faktor modal/ kewangan dan 0.000 untuk faktor kursus dan latihan iaitu lebih kecil daripada $p < 0.05$ yang dapat diterjemahkan sebagai terdapat perbezaan yang signifikan diantara pembolehubah taraf perkahwinan dengan faktor modal dan kewangan serta faktor kursus dan latihan sebagai faktor yang mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan.

JADUAL 7 : Ujian ANOVA Bagi Pembolehubah Taraf Perkahwinan Dan Faktor Untuk Melibatkan Diri Dalam Bidang Keusahawanan

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
C6h Faktor modal/ kewangan	Between Groups	2.005	2	1.003	5.015	.007
	Within Groups	41.191	206	.200		
	Total	43.196	208			
C6j Faktor kursus/ latihan	Between Groups	4.636	2	2.318	10.386	.000
	Within Groups	45.977	206	.223		
	Total	50.612	208			

Hasil penemuan kajian menunjukkan bahawa taraf perkahwinan turut memberi kesan yang signifikan dalam mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan terutamanya berkaitan dengan aspek modal/ kewangan serta kursus/ latihan. Jika dilihat kepada situasi di kawasan kajian, 77 peratus daripada penduduk adalah terdiri dikalangan mereka yang telah berkahwin. Dalam hal ini, taraf perkahwinan turut memberi kesan kepada faktor modal/ kewangan dan kursus/ latihan memandangkan kepada komitmen keluarga dan keadaan kewangan disamping memerlukan kursus dan latihan yang mencukupi sebelum menyertai bidang keusahawanan bagi memastikan kejayaan yang diperolehi dan mengurangkan risiko kegagalan di dalam program keusahawanan ini kelak. Oleh itu, kedua-dua faktor ini perlu dipertimbangkan sedalamnya bagi golongan yang berkahwin agar benar-benar bersedia untuk melibatkan diri dalam bidang keusahawanan ini.

Namun begitu, ada sesetengah penduduk turut menyentuh tentang pengaruh kronisme dan hubungan dengan ahli politik yang wujud di dalam bidang keusahawanan di kampung mereka. Walaupun tidak begitu ketara, namun ianya tetap merupakan satu kelebihan bagi mereka yang termasuk di dalam golongan ini. Bagi mereka yang tidak termasuk di golongan ini pula, terpaksa

menempuh ranjau yang berliku dalam meneruskan kelangsungan aktiviti perniagaan mereka. Keadaan ini sedikit sebanyak memberi kesan dan pengaruh kepada penduduk di kawasan kajian untuk turut serta dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian memandangkan kebanyakan daripada penduduk tidak mempunyai sebarang hubungan dengan ahli-ahli politik dan hanya mengharapkan kepada usaha dan inisiatif sendiri untuk melakukan yang terbaik dengan disokong oleh bimbingan dan nasihat oleh agensi-agensi yang terlibat dalam bidang keusahawanan luar bandar.

Potensi Bidang Keusahawanan

Jika dinilai dari segi potensi bidang keusahawanan di kawasan kajian, 32 peratus daripada responden berpendapat bidang ini masih mempunyai potensi untuk berkembang dengan lebih maju pada masa hadapan seperti ditunjukkan dalam Jadual 8 manakala 45 peratus lagi mengatakan tidak pasti. Kenyataan ini secara kasarnya dipengaruhi oleh minat dan sejauhmana keyakinan penduduk terhadap bidang keusahawanan di kawasan kajian. Penduduk di kawasan kajian didapati masih terkongkong dengan mentaliti konvensional serta tidak berfikiran jauh. Secara rasionalnya, setiap kampung mempunyai ciri-ciri serta keunikan-keunikan yang tertentu dan kebanyakannya kampung-kampung GDW ini mempunyai ciri-ciri yang dinyatakan tersebut disamping potensi-potensi tersembunyi yang harus dicungkil dan dieksplorasi sebaiknya. Penduduk seharuslah lebih berfikiran terbuka dan mencari jalan bagaimana untuk mengoptimumkan segala sumberjaya yang terdapat di dalam kampung masing-masing secara sebaik-baiknya dengan bantuan dan rujukan daripada agensi-agensi yang terlibat.

JADUAL 8 : Potensi Bidang Keusahawanan Di Kawasan Kajian

Potensi Bidang Keusahawanan	Peratus
Berpotensi	32
Tidak pasti	45

Merujuk kepada Jadual 9, nilai min bagi menilai potensi bidang keusahawanan di kawasan kajian berada pada kategori ‘rendah’ iaitu dengan nilai 2.09. Ini memberi gambaran secara keseluruhannya bidang keusahawanan di kawasan kajian telah mempunyai asas yang dibentuk dan mempunyai potensi untuk dimaju dan diperkembangkan. Perkara paling penting ialah ianya perlu digilap dan diasah dengan penerapan beberapa lagi elemen sokongan bagi membantu mengatasi masalah yang dihadapi selama ini disamping mengoptimumkan sepenuhnya potensi yang terdapat pada bidang keusahawanan di kawasan kajian.

JADUAL 9 : Min potensi bidang keusahawanan di kawasan kajian

Item Soalan	Min	Interpretasi
Bidang keusahawanan sangat berpotensi di kawasan saya	2.09	Sederhana

Diantara bidang-bidang perniagaan yang dilihat berpotensi untuk diteroka ialah bidang pertanian melibatkan penanaman buah naga, jagung, sayur-sayuran dan sebagainya. Disamping itu, bidang penternakan terutamanya lembu, kerbau dan kambing juga dilihat berpotensi untuk dimajukan memandangkan kepada permintaan pasaran yang tinggi. Selain itu, bidang kimpalan dan jahitan juga turut dilihat berpotensi untuk diperkembangkan bagi menambahkan pendapatan dan memenuhi permintaan pasaran semasa. Namun begitu, untuk terlibat dengan bidang berkaitan dengan kontraktor, walau sesetengah penduduk berminat dengannya, sememangnya diakui perlunya mempunyai jaringan dan hubungan yang erat dengan pihak-pihak tertentu terutamanya ahli-ahli politik bagi menjamin kelangsungan perniagaan yang bakal dijalankan kelak. Jika tidak, penduduk tersebut mungkin akan gulur tikar lebih awal.

RUMUSAN DAN KESIMPULAN

Masyarakat luar bandar lazimnya digambarkan sebagai satu kumpulan masyarakat yang beku, lembab dan kekurangan inisiatif untuk maju. Justeru itu pada peringkat awalnya, ia memerlukan bantuan atau tolakan daripada pihak luar untuk berubah. Golongan ini digambarkan sebagai satu kelompok yang miskin, mundur dan terbiar. Kemiskinan dan kemunduran ini pula terus berlanjutan kerana dari segi sosialnya, anggota komuniti tersebut dikatakan tidak mempunyai kesedaran untuk mengubah nasib ke arah satu taraf kehidupan yang lebih baik serta seiring dengan peredaran semasa. Keadaan ini antara lainnya adalah disebabkan kerana golongan ini masih dibelenggu oleh adat resam dan cara hidup

tradisional yang sangsi tentang pemikiran baru dari luar yang belum pasti akan kesan baik dan buruknya.

Morrison (2006) menyatakan bahawa keusahawanan berpunca daripada gerak hati dan dalam diri seseorang itu sendiri, masyarakat serta budaya. Ia merupakan sesuatu yang lebih penting berbanding fungsi mudah ekonomi serta mewakili satu gabungan material dan bukan material, pragmatisme dan idealisme. Asas keusahawanan merujuk kepada pengaplikasian proses inovasi serta penerimaan terhadap suatu fungsi menanggung risiko, berorientasikan perubahan terhadap kedua-dua aspek sosial dan ekonomi. Ringkasnya, hasil daripada inovasi tersebut akan memberikan kesan yang positif.

Walaupun telah banyak kajian di dalam bidang keusahawanan dilakukan, namun masih lagi terdapat beberapa kekurangan atau wujudnya jurang pengetahuan yang memerlukan penelitian lebih mendalam berkaitan dengan faktor-faktor sebenar yang mempengaruhi tahap penyertaan di dalam bidang keusahawanan terutamanya berkenaan dengan penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan di kawasan luar bandar.

Berdasarkan kepada jurang pengetahuan yang wujud ini, maka timbul beberapa persoalan yang signifikan. Di antaranya adalah bagaimakah tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian?, apakah faktor-faktor yang mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dan usahawan dalam bidang keusahawanan? Kajian ini penting untuk menganalisa faktor-faktor sebenar yang signifikan dalam mempengaruhi tahap penyertaan ke arah menggalakkan penduduk untuk menyertai bidang keusahawanan di kawasan kajian. Penemuan kajian yang diperolehi adalah pandangan daripada penduduk itu sendiri yang lebih memahami dan menyelami permasalahan yang berlaku di kawasan kajian.

Tahap penyertaan penduduk di dalam bidang secara keseluruhannya berada pada tahap sederhana. Hasil kajian menunjukkan keadaan ini berkait rapat dengan faktor demografi iaitu umur, taraf pendidikan dan pekerjaan utama. Dalam memperkatakan tentang pengaruh taraf pendidikan dalam bidang keusahawanan, hasil kajian oleh Lope Pihie & Elias (1997) mendapat terdapat hubungan yang positif diantara pendidikan keusahawanan dengan kejayaan usahawan sementara pendidikan pula mempunyai hubungan positif dengan pembangunan ekonomi. Maka itulah sebab usahawan yang berjaya adalah usahawan yang lebih berpendidikan. Justeru itu pendidikan keusahawanan yang berterusan penting kerana ia dapat memberi pelbagai faedah seperti membantu seseorang usahawan mengenali potensi diri dan aspirasinya terhadap bidang keusahawanan, membentuk personaliti dan ciri-ciri yang perlu dimiliki oleh usahawan berjaya serta membolehkan usahawan mendapatkan maklumat terkini berkaitan dengan sesuatu perniagaan.

Penemuan kajian juga telah merumuskan beberapa faktor yang dikenalpasti dalam mempengaruhi dan menyebabkan penyertaan penduduk berada pada tahap yang sederhana termasuklah aspek modal/ kewangan, kursus serta latihan keusahawanan. Namun begitu, penemuan utama kajian ini juga telah menunjukkan bahawa faktor kronisme dan hubungan dengan ahli politik turut memberi kesan yang signifikan kepada penyertaan penduduk di dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian.

Kenyataan oleh Kretzman dan McKnight (1997) pula menjelaskan bahawa faktor penglibatan penduduk di kawasan kajian terbentuk dalam tiga peringkat seperti yang dinyatakan iaitu terdiri daripada faktor utama, faktor sekunder dan faktor potensi. Faktor utama merujuk kepada aset yang dimiliki iaitu penduduk, kemahiran, pengalaman, perniagaan, organisasi penduduk dan sebagainya. Faktor sekunder pula terdiri daripada khidmat nasihat dan bimbingan daripada agensi-agensi pembangunan luar bandar manakala faktor potensi pula merujuk kepada potensi yang terdapat di kampung terbabit yang mana boleh dieksplotasikan untuk menfaat bersama.

Faktor modal/ kewangan merupakan penghalang utama kepada penduduk untuk menceburι bidang keusahawanan memandangkan kebanyakan responden berpendapatan kurang daripada RM2000 sebulan. Ini menyebabkan penduduk tidak berupaya untuk menyediakan bekalan modal yang mencukupi untuk menceburι bidang keusahawanan di kawasan kajian. Disamping itu, faktor ini juga menyebabkan para usahawan hanya mengusahakan perniagaan pada skala kecil-kecilan memandangkan kepada modal terhad yang dimiliki untuk mengembangkan lagi perniagaan mereka.

Faktor kursus dan latihan berkaitan dengan keusahawanan turut menyumbang kepada rendahnya tahap penglibatan penduduk dalam bidang ini. Kekurangan kursus dan latihan keusahawanan merupakan kekangan utama kepada kurangnya pendedahan bidang keusahawanan di kalangan penduduk. Tidak banyak kursus dan latihan keusahawanan yang diadakan oleh agensi-agensi yang berkenaan bagi memberi pendedahan dan kemahiran kepada penduduk disamping kurangnya penyertaan penduduk itu sendiri di dalam kursus dan latihan keusahawanan yang telah diadakan selama ini. Disebabkan oleh kurangnya pendedahan, kemahiran serta pengetahuan dalam bidang keusahawanan menyebabkan penduduk tidak mempunyai keyakinan serta tidak sanggup mengambil risiko untuk melibatkan diri di dalam bidang keusahawanan.

Faktor kronisme turut dikenalpasti memberi kesan kepada penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian. Walaupun tidak begitu ketara akan impaknya, namun sedikit sebanyak ianya memberi kesan dan pengaruh kepada penduduk untuk menyertai bidang keusahawanan. Faktor ini juga dilihat berkait rapat dengan faktor mempunyai hubungan dengan ahli politik. Rata-rata usahawan dan penduduk yang terlibat dalam kajian ini mengakui bahawa sememangnya wujud ke dua-dua faktor ini dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian. Walaupun hanya memberi kesan yang minimum, namun daripada satu perspektif ianya dilihat perlu dan penting bagi menggerak dan melancarkan aktiviti-aktiviti keusahawanan yang dijalankan terutamanya jika melibatkan aspek tender projek dan kaedah pemasaran. Bagi mereka yang terlibat dan termasuk di dalam kelompok ini dilihat mempunyai kelebihan dan keistimewaan tertentu di dalam membantu melancarkan perjalanan urusan perniagaan yang dijalankan. Analisis korelasi yang dilakukan menunjukkan terdapat hubungan yang signifikan diantara faktor kronisme dan hubungan dengan ahli politik di dalam mempengaruhi tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan di kawasan kajian.

Berdasarkan rumusan hasil penemuan kajian, perkara utama yang menjadi isu perbincangan ialah halangan-halangan yang dihadapi oleh usahawan dan penduduk di kawasan kajian untuk melibatkan diri di dalam bidang keusahawanan. Bagi penduduk, biar pun mempunyai minat dan keinginan untuk menyertai bidang ini, namun halangan-halangan yang dihadapi ini telah menjelaskan impian mereka untuk terlibat dalam bidang keusahawanan terutamanya melibatkan faktor modal, kursus serta latihan keusahawanan. Bagi golongan usahawan pula, faktor-faktor yang dihuraikan ini telah membuka mata dan memberi kesedaran tentang realiti sebenar bidang keusahawanan yang di kawasan kajian.

Jika dianalisa secara terperinci, faktor-faktor yang disenaraikan inilah yang menyebabkan sukarnya bidang keusahawanan untuk berkembang dan berjaya di kawasan kajian. Faktor modal, kursus dan latihan merupakan di antara isu-isu keusahawanan yang sudah seringkali dibincangkan selama ini. Namun bagi faktor kronisme dan hubungan dengan ahli politik, ianya merupakan satu tumparan baru dalam bidang keusahawanan yang boleh dilihat daripada dua perspektif yang berbeza iaitu sebagai satu halangan atau dorongan untuk berjaya di dalam bidang ini. Merujuk faktor ini sebagai perspektif halangan, faktor kronisme dan hubungan dengan ahli politik dilihat sebagai ancaman dan halangan utama yang perlu diharungi bagi mereka yang tidak termasuk di dalam kumpulan yang mempunyai kepentingan seperti ini. Faktor seperti inilah yang menyebabkan para penduduk dan usahawan berasa tawar hati untuk menyertai bidang keusahawanan memandangkan ianya mampu menjelaskan dan menyumbang ke arah kegagalan sesuatu perniagaan atau perusahaan yang diusahakan. Daripada perspektif faktor ini sebagai dorongan, ianya merupakan satu keistimewaan atau kelebihan utama yang diperlukan di dalam membantu melancarkan perjalanan urusan perniagaan yang diusahakan. Namun begitu, sebaiknya faktor kronisme dan hubungan dengan ahli politik ini wajar diatas dan dielakkan bagi memberikan peluang yang sama rata kepada semua penduduk untuk menyertai bidang keusahawanan disamping mengoptimum dan menyerlahkan keistimewaan dan kelebihan bakat keusahawanan yang dimiliki di dalam diri individu-individu yang terbabit tanpa dipengaruhi oleh faktor-faktor sampingan yang lain. Melalui cara ini diharap tahap penyertaan penduduk dalam bidang keusahawanan dapat ditingkatkan disamping membantu mengembangkan lagi bidang keusahawanan di kawasan kajian ke arah memajukan lagi pembangunan di kawasan luar bandar secara amnya.

RUJUKAN

- Arnstein, S.R. (1969). *A ladder of citizen participation*. American Institute of Planners Journal, 35 (4), 216-224.
- Austin, J., Stevenson, H., & Wei-Skillern, J. (2006). *Social and commercial entrepreneurship : same, different or both?* Entrepreneurship Theory & Practice, 30 (1), 1-22.
- Borch, O.J., Forde, A., Ronning, L., Vestrum, I.K., & Alsos, G.A. (2008). *Resource configuration and creative practices of community entrepreneurs*. Journal of Enterprising Communities : People and Places in the Global Economy, 2 (2), 100-123.
- Haugh, H.M., & Pardy, W. (1999). *Community entrepreneurship in north east Scotland*. International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, 5 (4), 163-172.
- Ibrahim, Y. (2008). *Pembangunan pelancongan dan perubahan komuniti*. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Johannesson, B., & Nilsson, A. (1989). *Community entrepreneurs: networking for local government*. Entrepreneurship & Regional Development, 1 (1), 3-19.

- Kretzmann, J., & McKnight, J. (1997). *A guide to capacity inventories : mobilizing the community skills of local residents*. Chicago, IL: ACTA Publications.
- Lope Pihie, Z., A. & Elias, H. (1997). *Keusahawanan dan Motivasi Diri*. Serdang : Penerbit UPM.
- Morrison, A. (2006). *A contextualisation of entrepreneurship*. International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, 12 (4), 192-209.
- Mowforth, M. & Munt, I. (1998). *Tourism and sustainability : New tourism in the Third World*. London : Routledge.
- Scott, D., & Vitartas, P. (2008). *The role of involvement and attachment in satisfaction with local government services*. International Journal of Public Sector Management, 21 (1), 45-57.
- Ward, E.W., & Davis, E. (1995). *The effect of benefit satisfaction on organizational commitment*. Compensation and Benefits Management. Summer, 35-40.
- Zaidatol Akmaliah Lope Pihie & Habibah Elias. 1997. *Keusahawanan dan Motivasi Diri*. Serdang: Penerbit Universiti Putra Malaysia.

SENARAI JADUAL

- JADUAL 1 : Min Tahap Penyertaan Penduduk Dalam Bidang Keusahawanan
- JADUAL 2 : Faktor-faktor Yang Mempengaruhi Penyertaan Penduduk Dalam Aktiviti Keusahawanan
- JADUAL 3 : Min Bagi Faktor-faktor Yang Mempengaruhi Tahap Penyertaan Penduduk Dalam Bidang Keusahawanan
- JADUAL 4 : Analisis Spearman's rho Diantara Pembolehubah Umur Dengan Faktor-Faktor Yang Mempengaruhi Tahap Penyertaan Penduduk Dalam Bidang Keusahawanan
- JADUAL 5 : Ujian-*t* Bagi Pembolehubah Jantina Dan Faktor Kurang Inisiatif Untuk Melibatkan Diri Dalam Bidang Keusahawanan
- JADUAL 6 : Analisis Spearman's rho Diantara Pembolehubah Taraf Perkahwinan Dengan Faktor-Faktor Yang Mempengaruhi Tahap Penyertaan Penduduk Dalam Bidang Keusahawanan
- JADUAL 7 : Ujian ANOVA Bagi Pembolehubah Taraf Perkahwinan Dan Faktor Untuk Melibatkan Diri Dalam Bidang Keusahawanan
- JADUAL 8 : Potensi Bidang Keusahawanan Di Kawasan Kajian
- JADUAL 9 : Min potensi bidang keusahawanan di kawasan kajian